

Hvordan gør du?

- Museum Nordsjælland byder velkommen til en vandring med fokus på de dramatiske dage i oktober 1943, hvor mange danske jøder på flugt fra tyskerne tog til Gilleleje for derfra at komme videre til Sverige. Vandringen er et tilbud særligt til familier med større børn, men alle er selvfølgelig velkomne!
- Turen fører jer til seks særlige steder i Gilleleje, hvor der er lagt mindeplader med jødiske symboler og hebraisk indskrift udført af billedhuggeren Gerda Thune Andersen. Brug kortet nedenunder og prøv at finde mindepladerne – på næste side kan I læse, hvad der skete ved mindepladerne i oktober 1943.
- Husk at fotografere en af mindepladerne med din telefon.
- Turen begynder ved Gilleleje Station (her kan mindepladen i stationsbygningens gulv ses, når der er åbent) og slutter ved Skibshallerne med den store udstilling om livet ved havet her på Nordkysten. Her kan I også se særudstillingen om oktober 1943 og finde ud af, hvad symbolerne på mindepladerne egentlig betyder – samt slappe af efter turen i caféen i museets hyggelige gamle have.
- Se åbningstiderne på museets hjemmeside: www.museumns.dk
- Vis din telefon med dette ark og et foto af en af mindepladerne, og få 15 kr. rabat på entré i Skibshallerne

Da jøderne måtte flygte

Byvandring i Gilleleje om oktober 1943

Få rabat
på din entre
til Skibshallerne

SE BAGSIDEN

1 Gilleleje Station

I oktober 1943 drog op mod 1300 danske jøder til Gilleleje og omegn, da man havde hørt, at tyskerne efter den danske regerings tilbagetræden og samarbejdspolitikken ophør d. 29. august ville pågribe de danske jøder og sende dem i koncentrationslejre, ligesom man havde gjort i andre tyskbesatte lande. Togene ankom her til Gilleleje St. med mange jøder blandt passagererne. Herfra blev jøderne bragt videre af lokale til sikre steder i omegnen. F.eks. blev nogle små, bedøvede flygtningebørn bragt til en gård i papkasser af et par lokale unge, som først senere fik at vide, hvad der havde været i kasserne.

2 Hjørnet ved Gilleleje Hovedgade og Østergade (nr. 2)

De første jøder kom til Gilleleje d. 29. september, nogle dage før aktionen mod jøderne startede d. 5. oktober. En af familiefædrene gik rundt for at finde skibslejlighed og kom her til Tage Jacobsens manufakturhandel. Tage Jacobsen kontaktede den delvist invalide sømand Niels Clausen længere oppe ad Hovedgaden og spurgte, om han kunne sejle den jødiske familie til Sverige. Niels Clausen tog to jødiske familier om bord ved Strandbakkerne øst for byen og sejlede dem til Sverige i sin motorjolle. Børnene havde fået sovepiller, så man ikke risikerede støj, der kunne alarmere tyske patruljebåde.

3 Østergade nr. 5B, staldloftet

Efterhånden kom flere og flere jøder til Gilleleje for at prøve at komme videre til Sverige. Tyskerne var nu blevet klar over situationen, og særligt den danske Gestapo-mand "Gestapo-Juhl" var ude efter jøderne. Fiskerne og lokalbefolkningen gik sammen i en "jødekomiteé" om at hjælpe flygtningene, oftest mod betaling, da det var en farefuld opgave. På loftet af staldbygningen, der ses bag Østergade 5B, skjulte omkring 60 jødiske børn og voksne sig d. 6. oktober. En tysk patrulje åbnede døren til bygningen for at kigge ind, men kom ikke op på staldloftet. Det lykkedes jøderne at komme videre til Sverige.

4 Gilleleje Havn, Auktionskajen. Skonnerten Flyvbjerg

Om middagen d. 6. oktober var Gunnar Flyvbjergs skonnert M. A. FLYVBERG ved at tage jøder om bord her ved midtermolen. Der var nu mange hundrede flygtninge i Gilleleje, som var meget nervøse på grund af tyskernes aktioner. Jøderne søgte ned mod havnen. Et rygte spredte sig, og pludselig lød råbet "tyskerne kommer". Folkemængden gik i panik, og M. A. FLYVBERG måtte kaste fortøjningerne og afsejle i al hast; en ældre mand blev ligefrem smidt om bord på skibet, der var på vej væk fra kajen. 187 jøder kom med skonnerten til Sverige, og de tilbageværende flygtninge blev ført til nye skjulesteder.

5 Gilleleje kirke, kirkeloftet

Efter panikken ved skonnertens afsejling var omkring 60 af jøderne blevet gemt på Gilleleje kirkes loft. Børn og voksne ventede nu i spænding på at blive hentet og komme af sted til Sverige. Efter sigende på grund af en stikker, der havde fortalt tyskerne om dem, lykkedes det ikke. Tyskerne stillede maskingeværer op ved

kirken og ransagede den tidligt om morgenen d. 7. oktober. Jøderne fra kirkeloftet, menighedshuset, Søborggård og fra kutteren DANNEBROG, der blev taget af tyskerne, blev ført til fængselslejren Horserød.

6 Det gamle menighedshus, Østergade 53

D. 6. oktober gemte ca. 20 jøder sig her i menighedshuset sammen med nogle folk fra en modstandsgruppe, som havde hjulpet dem. På et tidspunkt hørte modstandsfolkene støj og gik ud ad bagdøren for at se, hvad der foregik. Samtidig trængte tyskerne ind gennem fordøren og fangede jøderne. I alt blev 125 jøder taget i Gilleleje. Mange blev senere løsladt, fordi de var gift med ikke-jødiske danskere, eller var halvjøder, men knap halvdelen kom videre til KZ-lejren Theresienstadt, hvor flere døde. Nogle små jødiske børn måtte blive i Gilleleje og omegn, hvor de blev skjult af lokale indtil Danmarks befrielse. Turen slutter ved Skibshallerne (Østergade 20), hvor i bl.a. kan se særudstillingen om oktober 1943.

